

Delta i debatten,
skriv til oss!

Send ditt innlegg til
debatt@nationen.no.
Innlegg kan også sendes pr. post til

Nationen, Postboks 9390 Grønland, 0135
Oslo. Mer konvolutten «debatt». Innlegg
som sendes elektronisk blir prioritert.

Kronikk: Max 5000 tegn med mellomrom.
Leserinnelegg: Max 2500 tegn med mel-
lomrom. Kun bestilte kronikker honoreres.

Redaksjonen forbeholder seg retten
til å redigere og forkorte innsendt
stoff og til å publisere det elektronisk.

KRONIKK

Nikkedukker? Nils T. Bjørke og Merete Furuberget i samtale med statens forhandlingsleder Leif Forsell etter at årets jordbruksforhandlinger kom i havn. – Istedenfor å være et redskap før bøndene, har jordbruksorganisasjonene blitt det viktigste redskapet for gjennomføringen av en landbrukspolitikk som på avgjørende områder svekker bøndenes interesser, skriver kronikkforfatterne.

FOTO: SIRT JUELL RASMUSSEN

Grue-syndromet lammer

Vi bønder og norsk matproduksjon lider under Grue-syndromet: Et gjennomorganisert jordbruk som krever statens landbrukspolitikk. Slik har jordbrukets organisatoriske styrke gjennom jordbruksforhandlingene og bondeledelsens tette forgreininger til myndighetene, blitt sektorens største svakhet.

Først en kort tur til Sverige: Gisselsituasjonen etter ranet av en bank på Norrmalmstorg i Stockholm i 1973, der det oppsto det et vennskapelig forhold mellom gisler og gisseltaker, ga navnet til det psykologiske fenomenet «Stockholm-syndromet». I løpet av de seks dagene gisseldramaet varte, erfarte politiet at forbryteren og ofrene fikk sterk sympati og forståelse med hverandre. Avhengigheten og beskyttelsen som gislene opplevde at de hadde til, og fikk av, gisseltakeren, la grunnlaget for gislens sympati med gjerningsmannen. Gislene utvikla negative følelser overfor politiet som forsøkte å redde dem ut av situasjonen. Istedenfor takknemmelighet ovenfor politi og redningspersonell, retta

PARKERT

«Bøndene er parkert som uavhengig pressgruppe og organisasjonene fungerer ikke som interesse-representant for sine medlemmer.»

gislenes frustrasjon og aggresjon seg etter hvert mot politi og myndigheter, som de mente satte sikkerheten deres på spill ved å nekte å etterkomme forbryterens krav.

Norsk jordbruk har lang tradisjon for sterke organisasjoner. Både faglag, samvirke, rådgivningstjenester, media, egne forsknings- og forvaltningsorganer, analyseinstitutter og mye anna gjør at sektoren trekkes fram som eksempel på en sterk korporativ kanal som kan sette agenda og få sine interesser manifestert i politikk. Mange organisasjoner jobber for sektorens fremme og bondens interesser. Denne organisatoriske styrken gir grobunn for en utbredt oppfatning om at bøndene kan presse sine «særinteresser» igjennom jordbruksforhandlingene med Landbruksdepartementet, at landbrukspolitikken er «bøndenes politikk», at nedlegginga av gardsbruk og arealer, sviktende økonomi og mangelfull rekruttering skjer på tross av, ikke på grunn, av landbrukspolitikken som føres. Jordbruksorganisasjonenes ledelse forteller gjerne denne versjonen av historien.

Men hvordan kan det ha seg at et gjennomorganisert jordbruk oppnår så lite, og samtidig opptrer så lojalt ovenfor staten? Gitt den dramatiske situasjonen norsk jordbruk er i, hvorfor brukes ikke den organisatoriske makten i sektoren til en mer grunnleggende systemkritikk av den landbruks-

politikken som føres? Hvorfor fremmer ikke ledelsen i jordbruket alternativer til dagens landbrukspolitikk?

Per Harald Grue er opphavsmannen til Grue-syndromet. Han var den mektige lederen i Landbruksdepartementet som gjennom tre tiår hadde ansvaret for jordbruksforhandlingene med bondeorganisasjonene til han ga seg i 2009. Grue var gisseltakeren som fikk bondeledernes sympati og berømmelse.

Gjennom jordbruksavtalesystemet har jordbrukets ledere ikke bare utviklet vennskap, sympati og forståelse med sine forhandlingsmotstandere. Bondeledelsene har i tillegg en lojalitet til forhandlingssystemet og de drivkreftene, tallmateriale og prioriteringene som følger med, som er større enn lojaliteten til egne medlemmers interesser. Jordbruksavtalesystemet i sin nåværende form gjør at jordbrukets ledelse fremmer, bruker og forsvarer landbruksmyndighetenes virkelighetsoppfatning, tallmateriale, beregningsmåter og premisser.

Bondeledelsens deltagelse i avtaleinstituttet betyr også at jordbruket ikke har egne tall til å støtte opp om en egen virkelighetsoppfatning, ingen egen politikk og ingen egne alternativer til myndighetenes landbrukspolitikk. I sine kravdokumenter og i sin landbrukspolitikk, gjør bondeledelsen statens landbrukspolitikk til sin egen. Bondeledelsen har de

beste argumentene mot økning av produktpriser, for volumvekst og reduksjon i antall årsverk, og de er flinkest til å finne begrensninger i det landbrukspolitiske handlingsrommet.

Istedenfor å være et redskap før bøndene, har jordbruksorganisasjonene blitt det viktigste redskapet for gjennomføringen av en landbrukspolitikk som på avgjørende områder svekker bøndenes interesser, matproduksjonen og de uttalte målene med politikken. Dagens praktisering av jordbruksforhandlingene gjør jordbrukets interesseorganisasjoner til ansvarlige for og forsvarere av denne landbrukspolitikken.

Bøndene er parkert som uavhengig pressgruppe og organisasjonene fungerer ikke som interesse-representant for sine medlemmer. Jordbrukets djupe krise må løses gjennom en omfattende opprydding, selvstendigjøring og vitalisering av organisasjonene i sektoren.

Roar Østli, uorganisert bonde
Dag Fossen, uorganisert bonde
Tor Sverre Fuglestad,
medlem Bondelaget
Svein Roald Tengesdal,
medlem Bondelaget
Ole Petter Berget,
medlem Småbrukarlaget
Kay Teppen,
medlem Småbrukarlaget

* Se også artikkel side 8
og kommentar side 3.

POLITIKK

Arbeidslinja er mislykket

Tusener med langvarige hel-seproblemer står i fare for å havne på sosialstønad fra 1 mars neste år. Da faller retten arbeidsavklaringspenger (AAP) bort for de som ble overført til denne ordningen tidligere. Dette gjelder personer som på grunn av skade eller sykdom ikke har egen arbeidsinntekt.

Som et ledd i «arbeidslinja» vedtok Stortinget 2008 at AAP skulle erstatte rehabiliteringspenger og attføringspenger og tidsbegrenset uførestønad. Stortinget vedtok samtidig en tidsbegrensning på fire år for den tiden den enkelte kunne motta AAP. De som per 1. mars 2010 var inne i en av de tidligere nevnte ordningen, ble denne datoen overført til arbeidsavklaring og AAP.

Mange av disse personene er fortsatt inne i ordningen. Pr 1. februar i år er det ut fra opplysninger fra NAV 71.046 personer dette gjelder for. Det betyr at en stor del av disse vil stå uten inntekt 1. mars neste år. Det er få av dem det gjelder som vet om dette. Sosialstønad er rein fattigdom og gir verken pensjonsopptjening, rett til sykepenger eller andre velferdsrettigheter. En overgang fra AAP til sosialhjelp innebærer samtidig en overgang fra statlig til kommunal støtte. Det vil igjen bety merutgifter for kommunene.

Den nåværende AAP-ordningen fungerer ikke for den som ikke har helse til å beholde jobben sin. «Arbeidslinja» har ført til mistenkeligjøring av syke og uføre. Med fin retorikk skulle «unnsultrerne» tvinges til aktivitet og tiltak som knapt noen er blitt friskere enn mer arbeidsføre av.

Lavt stønadsnivå og økt kontroll har tvert om gjort situasjonen enda verre for mange. NAV-reformens mål «flere i arbeid og aktivitet-og færre på stønad.» Evalueringer viser at NAV-reformen ikke har bidratt til dette. Dertil har vi fått et system som bidrar til fattigdom.

Den yrkesrettede attføringen vi hadde tidligere bygde på et helt annet menneskesyn. Vi må tilbake til et rettighetsbasert trygdesystem med velferdsordninger som ikke skaper fattigdom. Den som ikke har mulighet for - eller helse til - egen arbeidsinntekt, skal kunne ha e verdig liv uten påføring av skyld, skam og fattigdom.

Arnstein Vada
Cand.Mag./Sosionom, Inndyr